

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано стан та актуальні проблеми кадрового забезпечення аграрної сфери Київської області. Визначено перспективні напрямки розвитку трудового потенціалу в аграрній сфері регіону.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: аграрна сфера, кадрове забезпечення, демографічна ситуація, розвиток персоналу, заробітна плата.

АННОТАЦИЯ. В статье проанализовано состояние и актуальные проблемы кадрового обеспечения аграрной сферы Киевской области. Определены перспективные направления развития трудового потенциала в аграрной сфере региона.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: аграрная сфера, кадровое обеспечение, демографическая ситуация, развитие персонала, заработная плата.

ANNOTATION. *The article analysed the status and actual problems of development of agrarian sector of the labour resources. Definitely promising directions of development and employment potential in the agrarian sector of the region.*

KEY WORDS: agricultural area, labour resources, demographic situation, staff development, wage.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин в аграрній сфері особливо гостро стоїть питання стану кадрового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Необхідно зазначити, що найгостріші проблеми пов'язані з погіршенням демографічної ситуації в сільській місцевості, зниженням чисельності зайнятих в аграрній сфері, низьким рівнем заробітної плати та доходів сільського населення, низькою якістю раціону харчування сільських мешканців, скороченням чисельності спеціалістів з вищою освітою, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, а також професійно підготовлених кадрів механізаторських професій, руйнуванням соціальної інфраструктури. Ці питання потребують адекватного вирішення як на національному, так і регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковому висвітленню соціально-трудова, демографічних проблем, питанням розбудови соціальної політики в сільській місцевості, ролі людського фактора в розвитку аграрної сфери присвячено досліджен-

ня В.Г. Андрійчука [1], О.М. Бородіної [2], О.А. Бугуцького, [3], І.Ф. Гнибіденко [4], В.С. Дієсперова [5], М.Й. Маліка [6], Л.І. Михайлової [7], О.І. Павлова [8], М.С. Татаревської [10], О.Г. Шпикуляка [6], В.В. Юрчишина [10], К.І. Якуби [11].

Невирішені раніше проблеми. Проте окремі питання, пов'язані з особливостям регіонального соціально-економічного розвитку, забезпечення ефективного використання трудового потенціалу в аграрній сфері в сучасних умовах, залишаються ще недостатньо вивченими. Таким чином, враховуючи актуальність розвитку трудових ресурсів в аграрній сфері регіону, очевидна необхідність здійснення дослідження в даному напрямку.

Метою дослідження є дослідження та оцінка сучасних тенденцій формування і розвитку трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств Київської області, а також визначення стану кадрового забезпечення сільськогосподарських підприємств регіону.

Основні результати дослідження. Формування трудового потенціалу аграрної сфери регіону безпосередньо залежить від демографічної ситуації, яка склалась у сільській місцевості. За період з 1 січня 1990 року по 1 січня 2010 року чисельність населення Київської області скоротилась на 229,9 тис. осіб, або на 11 %. Чисельність сільського населення за цей період зменшилась на 224,7 тис. осіб, або на 25 %, при цьому чисельність народжених за цей період зменшилась 23 %. Зниження народжуваності, а також міграція сільського населення в міста вплинуло на перевищення смертності над народжуваністю у 2010 році у два рази, у 1990 році це співвідношення складало 1,65. Протягом досліджуваного періоду частка сільського населення знизилась з 45,6 % до 38,7 % у структурі населення Київської області (рис. 1).

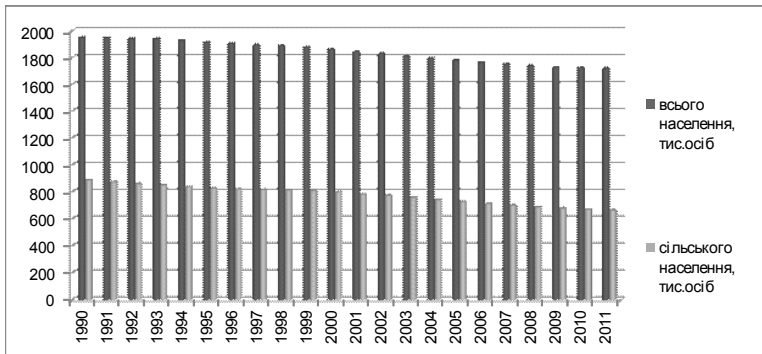

Рис. 1. Динаміка чисельності населення Київської області, тис. осіб
Складено за даними [9]

Аналізуючи динаміку чисельності населення Київської області слід відзначити, що загострення демографічної ситуації на селі здійснює деструктивний вплив на забезпеченість сільськогосподарських підприємств трудовими ресурсами.

Структуру сільського населення регіону за віковими групами представлено на рис. 2.

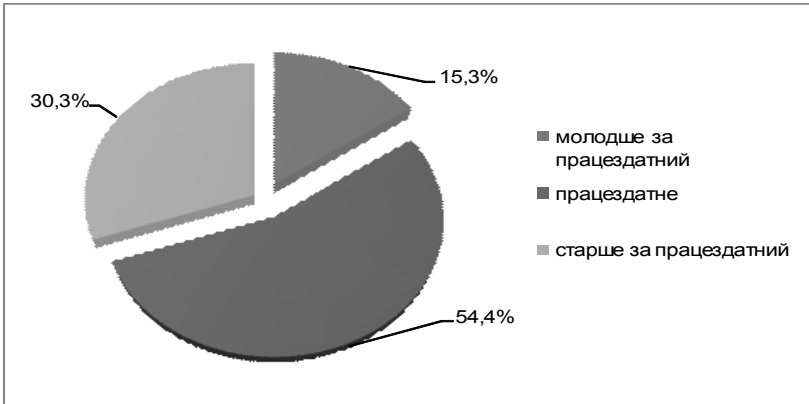

Рис. 2. Структура сільського населення Київської області за віковими групами у 2010 р.

Складено за даними [9]

Досить висока частка населення старше за працездатний вік (30,3 %) і низька частка молодше за працездатний вік є свідченням несприятливої демографічної передумови для відтворення трудового потенціалу аграрної сфери регіону.

Розподіл трудових ресурсів регіону за рівнем освіти і кваліфікації та видами економічної діяльності представлений у табл. 1.

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що найнижчий показник освіченості у працівників зайнятих у сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ним послугах (лише 12,6 % працівників мають повну вищу освіту). Це є свідченням низької конкурентоспроможності трудових ресурсів аграрної сфери регіону. Позитивною тенденцією є підвищення частки працівників з повною вищою освітою в 2010 році порівняно з попереднім роком у всіх галузях економіки на 1,3, а в сільському господарстві на 1,8 процентних пункти відповідно.

Підвищенню конкурентоспроможності трудових ресурсів, зростанню продуктивності праці сприяє професійна підготовка й перепідготовка персоналу. Підготовку та підвищення кваліфікації кадрів у Київській області демонструють дані табл. 2, табл. 3.

Таблиця 1

РОЗПОДІЛ ПРАЦІВНИКІВ ЗА РІВНЕМ ОСВИТИ ТА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА 31.12.2010 РОКУ

Види економічної діяльності	Чисельність штатних працівників, осіб	Чисельність працівників, які мають вищу освіту за освітніми рівнями			
		неповна та базова вища освіта		повна вища освіта	
		всього, осіб	% до штатних працівників	всього, осіб	% до штатних працівників
Всього, в т. ч.	391131	89580	22,9	108861	27,8
сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	42920	5872	13,7	5397	12,6
промисловість	90067	20084	22,3	19442	21,6
будівництво	17417	2978	17,1	3489	20,0
торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	41953	7348	17,5	11663	27,8
діяльність готелів і ресторанів	5787	2729	47,2	1080	18,7
діяльність транспорту та зв'язку	35998	8795	24,4	9516	26,4
фінансова діяльність	2683	1069	39,8	986	36,7
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	18348	3778	20,6	6036	32,9
державне управління	23967	6852	28,6	11989	50,0
освіта	53903	8757	16,2	27044	50,2
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	42867	17437	40,7	8003	18,7
надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	15091	3821	25,3	4195	27,8

Складено за даними [9].

Таблиця 2

**НАВЧАННЯ НОВИМ ПРОФЕСІЯМ ПРАЦІВНИКІВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У 2009—2010 рр.**

Види економічної діяльності	Навчалися новим професіям				
	2009 р.		2010 р.		2010 р. до 2009 р., %
	всього, осіб	%	всього, осіб	%	
Всього, у тому числі	9183	2,5	8391	2,1	91,4
сільське господарство, мисливство, рибальство та лісове господарство	736	1,6	355	0,8	48,2
Промисловість	5652	6,3	5654	6,3	100,04
Будівництво	294	1,8	299	1,7	101,7
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку	280	1	493	1,2	176
діяльність транспорту та зв'язку	1534	4,5	645	1,8	42,1
фінансова діяльність	1	0	1	0,0	100
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	204	1,3	131	0,7	64,2
державне управління	94	0,4	340	1,4	361
Освіта	252	0,5	206	0,4	81,7
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	96	0,2	126	0,3	131,3
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	35	0,3	137	0,9	391,4

Складено за даними [9]

Аналізуючи дані табл. 3, слід зазначити, що протягом 2010—2009 років відбулось зменшення підготовки працівників для сільського господарства в два рази, що є негативним свідченням зниженням якості кадрового забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 3

**ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У 2009—2010 рр., осіб**

Види економічної діяльності	Підвищили кваліфікацію				
	2009 р.		2010 р.		2010 р. у % до 2009 р.
	всього, осіб	%	всього, осіб	%	
Всього, у тому числі	23414	6,4	24292	6,2	103,7
сільське господарство, мисливство, рибальство та лісове господарство	649	1,4	548	1,3	84,4
промисловість	6496	7,2	7277	2,4	112
будівництво	395	2,5	424	8,1	107
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку	292	1,0	379	0,9	130
діяльність транспорту та зв'язку	4855	14,3	3984	11,1	82
фінансова діяльність	251	7,5	184	6,9	73
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	290	1,9	286	1,6	99
державне управління	1355	6,1	1680	7,0	124
Освіта	4974	9,0	5426	10,1	109
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3442	7,8	3654	8,5	106
надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	414	3,2	443	2,9	107

Складено за даними [9]

Зниження чисельності працівників сільського господарства, які пройшли підвищення кваліфікації є загрозливим фактором зниження освітнього і кваліфікаційного рівня трудових ресурсів аграрної сфери, а отже і зниження конкурентоспроможності галузі в цілому.

Необхідно зазначити, що непривабливість галузі сільського господарства для високоосвічених кадрів пояснюється в першу

чергу найнижчим рівнем оплати праці працівників цієї галузі та незадовільними побутовими, культурними умовами сільських мешканців.

Висновки. Отже, узагальнення міжнародного досвіду дозволяє визначити важливі напрями роботи щодо підвищення конкурентоспроможності трудових ресурсів регіону:

- розробка та реалізація комплексної програми підвищення професійної підготовки і рівня кваліфікації трудових ресурсів аграрної сфери;

- проведення навчання працівників за індивідуальними замовленнями роботодавців;

- розширення баз стажування молодих спеціалістів;

- підвищення матеріальної мотивації до трудової діяльності в аграрній сфері;

- забезпечення високої якості трудового життя працівників аграрної сфери, що включає створення сприятливих умов праці на виробництві, раціоналізацію режимів праці і відпочинку, збагачення змісту праці, широку та активну участь працівників у вирішенні виробничих завдань та управлінні підприємством;

- удосконалення механізації і автоматизації виробничих процесів у сільському господарстві, що безпосередньо вплине на зростання продуктивності праці трудових ресурсів аграрної сфери регіону.

Література

1. Андрійчук В.Г., Зубець М.В., Юрчишин В.В. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти. — К.: Аграрна наука, 2005. — 140 с.

2. Бородіна О. Людський капітал на селі: наукові основи, стан, проблеми розвитку. — К.: ІАЕ УААН, 2003. — 277 с.

3. Бугуцький О.А. Демографічна ситуація та використання людських ресурсів на селі. — К.: ІАЕ, 1999. — 280 с.

4. Гнібіденко І.Ф. Сільська соціальна інфраструктура: аспекти розвитку і зайнятість населення. / Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. — К.: Вища школа, 2003. — 54 с.

5. Дієсперов В.С. Ефективність виробництва у сільськогосподарському виробництві: Монографія. — К.: ННЦ ІАН, 2008. — 340 с.

6. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Кадровий потенціал аграрних підприємств: управлінський аспект. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. — 370 с.

7. Михайлова Л.І. Економічні основи формування людського капіталу в АПК. — Суми: Видавництво «Довкілля», 2003. — 326 с.

8. *Павлов О.І.* Сільські території України: історична трансформація парадигми управління: Монографія. — Одеса: Астропринт, 2006. — 360 с.

9. Статистична інформація // Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Київській області // www.oblstat.kiev.ua

10. *Татаревська М.С.* Рівень життя сільського населення: оцінювання та напрями поліпшення: Монографія. — Одеса, 2007. — 298 с.

11. *Юрчишин В.В.* Деякі соціальні та психологічні проблеми сільського господарства // Економіка АПК. — 2005. — № 3. — С. 13—20.

12. *Якуба К.І.* Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України : теорія, методологія , практика — К.: ІАЕ УААН, 2007. — 362 с.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2012